

Urszula Nowakowska

Prezeska Centrum Praw Kobiet

Stereotypy, uprzedzenia i przesady w sądach w sprawach związanych z przemocą wobec kobiet

SĘDZIOWIE I STEREOTYPY

- Sędziowie nierzadko kierują się stereotypami, a także utrwalają je w toku postępowania i orzekania zamiast opierać się na obowiązującym prawie i dowodach.

Nie przeciwstawiają się stereotypom, gdy kierują się nimi inni uczestnicy postępowania i sądy niższej instancji.

Prawdziwa ofiara

- Sprzeczne oczekiwania wobec ofiary gwałtu i przemocy domowej (broni się wr. bierna)
- Odpowiednio wygląda, skromna, trzeźwa
- Bez zarzutu wywiązuje się z roli żony, matki
- Zgłasza przestępstwo najlepiej natychmiast
- Odchodzi od sprawcy

Kilka cytatów z Sali sądowej

- „Pokrzywdzona jest nie tylko zadbaną kobietą, ale także bierze udział w grupie wsparcia, zapisała się na kursy tańca, wyjechała na wycieczkę, nie jest więc taka bezradna za jaką się podaje”

Kilka cytatów z Sali sądowej

- „Powódka jako kobieta, która wygląda na taką, co umie o siebie zadbać, chyba nie pozwoliłaby mężowi traktować się w sposób, który przedstawia na sali.”

Kilka cytatów z Sali sądowej

- „Trudno uwierzyć, że mąż nad Panią się znęcał przez 20 lat. Skoro, jak Pani twierdzi tak było, to dlaczego nie rozwiodła się Pani i nie starała o zmianę mieszkania, tylko z uporem zakładała kolejne sprawy o znęcanie”.
- “Skoro było pani tak źle, czemu nie zdecydowała się pani na rozwód wcześniej

Kilka cytatów z Sali sądowej

- “Skoro było pani tak źle, czemu nie zdecydowała się pani na rozwód kilka lat temu?”
- „Powódce niby działa się taka wielka krzywda, a finalnie pozew złożył mąż”.

Kilka cytatów z Sali sądowej

- “przemoc to sprawa dla policji, a nie dla sądu, i skoro Pani nie powiadomiła odpowiednich służb, to sąd nie będzie brał pod uwagę jej twierdzeń”- wypowiedź w trakcie sprawy rozwodowej.

Kobiety często fałszywie oskarżają

- Sprawdźmy, czy ona mówi prawdę?
- Sprawdźmy, co się za tym kryje, co chce osiągnąć, oskarżając męża o przemoc :
  - chce się zemścić, bo on chce odejść, zdradza ją;
  - chce sobie ułożyć życie bez niego (zdradza go) „ugrać coś dla siebie” w sprawie rozwodowej.
  - Oskarżenie kartą przetargową.

Jak to się przejawia na sali sądowej?

- Badanie pokrzywdzonych kobiet pod kątem wiarygodności i skłonności do konfabulacji.
- Odmawia się wiarygodności zeznaniom kobiet, które nie zachowały się zgodnie ze stereotypem prawdziwej ofiary (nie zgłosiła od razu przestępstwa, broniła się lub nie, nie pamięta zbyt wielu szczegółów, dat, mówi chaotycznie, miesza fakty).
- Kobietom niepełnosprawnym intelektualnie nie wierzy się co do zasady.

Jak się to przejawia na sali?

- Podejrzliwość w stosunku do kobiet, które wnoszą sprawę karną i o rozwód, ale też w stosunku do kobiet, które pozostają.
- Badanie czy za oskarżeniem nie kryje się „zemsta”, chęć zatuszowania własnych niewłaściwych zachowań: zostawił ją, zdrada, chęć pozbawienia go kontaktów z dzieckiem.
- „Jako osoba żywotnie zainteresowana skazaniem męża nie może być obiektywna i do jej zeznań sąd powinien podchodzić z dużą rezerwą” – wypowiedź adwokata

Kobiety prowokują/same są sobie winne

- Zachowuje się w sposób, którego partner nie akceptuje.
- Niewłaściwie wywiązuje się z roli żony i matki.
- Jest zrzędliva, czepia się go
- Daje mu powody do zazdrości
- Ubiera się w sposób „wyzzywający”, chodzi w niewłaściwe miejsca.

Jak się to przejawia na sali?

- Zadawanie pytań dotyczących zachowania kobiety, jej sposobu bycia, ubioru, przeszłości seksualnej, czy gotowała obiady, sprzątała, jak dbała o dzieci, czy dawała mu powody do zazdrości?
- Oskarżanie kobiety o to, że sama jest sobie winna: „widziały gały, co brały”; skoro odmawiała seksu, to mąż nie miał innego wyjścia, nie dbała o dom, skoro piła alkohol z mężczyzną i poszła do niego do domu, to musiała się liczyć, że może do tego dojść.

Jak się to przejawia na Sali sądowej?

- Zadawanie pytań dotyczących sposobu prowadzenia się przez kobietę, czy dawała partnerowi podstawy do zazdrości, czy unikała zachowań, które jemu się nie podobają (taniec z innym, późne powroty do domu itp.).
- Powoływanie świadków na tę okoliczność.
- Analizowanie, czy oskarżony skarżył się na zazdrość pokrzywdzonej , czy ona go zdradzała, kto wywoływał kłótnie, prowokował.

Jak się to przejawia na Sali sądowej?

- Mężczyznom nie zadaje się pytań typu dlaczego nie unikali zachowań, które budziły zastrzeżenia ich partnerek.
- Kobietom daje się do zrozumienia, że skoro ograniczały mężczyźni wolność kontaktów z innymi kobietami i oczekiwały, że będzie się włączał w prace domowe, to on miał prawo się zdenerwować. „Kto by z nią wytrzymał!”
- Zdradzał ją - widać nie zaspokajała jego potrzeb emocjonalnych, była zła w łóżku.

Sprawca przemocy i dobry ojciec

- Podejmując decyzję w sprawie miejsca zamieszkania małoletnich i władzy rodzicielskiej sądy rodzinne najczęściej nie biorą pod uwagę przemocy, jakiej doznają kobiety.
- Prawo dziecka do kontaktu – obowiązkiem
- W jednej z badanych spraw sąd w uzasadnieniu stwierdził, że „... nie ma ona (przemoc) znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszym postępowaniu”.

Przyczyną przemocy jest alkohol

- Jeśli mężczyzna przestanie pić, to skończy się również przemoc. Przymusowe leczenie.
- Kobieta powinna coś zrobić, aby on przestał pić.
- Zamiast karać sprawcę przemocy, należy go leczyć.
- Jeśli kobieta pije, to zasługuje na przemoc i sama jest sobie winna.
- Kobieta, która nadużywa alkoholu, jest mniej wiarygodna niż inne kobiety.

STEREOTYPY W SĄDZIE

- Stanowią zagrożenie dla zasady bezstronności sędziów.
- Wpływają na postrzeganie znamion przestępstwa (*37,8% prokuratorów i aż 44,4% policjantów uważa, że kobieta, która przyzwala mężczyźnie na wstępne pieszczoty nie ma prawa do przerwania kontaktu, gdy mężczyzna dąży do obcowania płciowego*)

STEREOTYPY W SĄDZIE

- Rzutują na ocenę tego, kto jest ofiarą przemocy.
- Wpływają na ocenę wiarygodności kobiet, których zachowanie odbiega od stereotypu przypisanego płci, roli społecznej.
- Przyczyniają się do wtórnej wiktymizacji ofiar oskarżanych o prowokowanie sprawcy lub przyczynienie się do przestępstwa.

STEREOTYPY W SĄDZIE

- Utrudniają pokrzywdzonym kobietom korzystanie z prawa i możliwości ochrony.
- Sprawiają, że w sprawach rodzinnych przemoc wobec kobiet jest marginalizowana lub nawet pomijana, a prawa sprawców, np. do kontaktu z dziećmi, biorą górę nad prawami i bezpieczeństwem ofiar.

STEREOTYPY W SĄDZIE

- Sprawiają, że sędziowie błędnie oceniają wiarygodność zeznań i zachowanie sprawców i ofiar.
- Dopuszczają lub nie określone dowody i wpływają na ich ocenę.
- Wpływają na orzekanie w sprawie winy i kary.
- Wpływają na orzeczenie i pozwalają sprawcom uniknąć odpowiedzialności.

JAK PRZECIWDZIAŁAĆ STEREOTOM?

- Przeciwdziałanie stereotypom w sprawach o przemoc wobec kobiet oraz w sprawach rodzinnych jest podstawą do zapewnienia pokrzywdzonym kobietom sprawiedliwości.
- Ważną rolę do odegrania poza ustawodawcą i środowiskiem sędziowskim mają organizacje wspierające pokrzywdzone kobiety, biegli lekarze, psycholodzy.

STRATEGIE POSTĘPOWANIA

- Pokazywanie jaką szkodę stereotypy wyrządzają pokrzywdzonym - badania.
- Zmiana w prawie i polityce zakazująca kierowania się stereotypami.
- Monitorowanie i analizowanie uzasadnień sędziowskich z punktu widzenia stereotypów.

STRATEGIE POSTĘPOWANIA

- Przeciwwstawianie się stereotypom poprzez przedstawianie stanowisk ekspertów.
- Pokazywanie dobrych praktyk
- Podniesienie wiedzy i umiejętności sędziów i biegłych do podejmowania działań mających na celu eliminowanie z praktyki sądowej stereotypów .

ZMIANY W PRAWIE- CO CHRONIMY?

- Zmiana tytułów rozdział Kodeksu karnego
- Przeszępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności.
- Przeszępstwa przeciwko rodzinie.
- Definicja gwałtu
- Przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet = działanie na rzecz równego statusu płci